

QON TOMIR PATOLOGIYALARI BO'YICHA ILMIIY MAQOLA

Muhammadjonova Namunaxon Nomozboy qizi

Toshkent Davlat Tibbiyot Unversiteti 4-bosqich talabasi

Anotatsiya: *Mazkur maqolada qon tomir tizimining asosiy patologiyalari – tomir anomaliyalari, arterial gipertenziya, ateroskleroz, anevrizmalar, vaskulitlar, vena va limfa tomirlari kasalliklari hamda tomir o'smalari haqida batafsil ma'lumot berilgan. Har bir kasallikning etiologiyasi, patogenez, klinik belgilari va ahamiyati yoritilgan. Ushbu mavzu yurak-qon tomir kasalliklarining keng tarqalganligi va inson salomatligi uchun katta xavf tug'dirgani sababli klinik tibbiyotda muhim o'rin egallaydi*

Kalit so'zlar: *Tomir, kasalliklar, yurak, potogenez, arteriyalar, potologiya, vena, limfa, kistoz, portokoval.*

Anotation: *this article details the main pathologies of the vascular system – vascular anomalies, arterial hypertension, atherosclerosis, aneurysms, vasculitis, diseases of the veins and lymphatic vessels, as well as vascular tumors. The etiology, pathogenesis, clinical signs and significance of each disease are covered. This topic occupies an important place in clinical medicine due to the prevalence of cardiovascular diseases and a great risk to human health*

Keywords: *diseases, heart, potogenesis, arteries ,pathology, vein, lymph, cystosis, portocoval.*

Аннотация: *В данной статье подробно описаны основные патологии сосудистой системы – сосудистые аномалии, артериальная гипертензия, атеросклероз, аневризмы, васкулиты, заболевания венозных и лимфатических сосудов, а также сосудистые опухоли. Освещаются этиология, патогенез, клинические признаки и значение каждого заболевания. Эта тема занимает важное место в клинической медицине из-за распространенности сердечно-сосудистых заболеваний и большого риска для здоровья человека*

Ключевые слова: *Вена, болезни, сердце, потогенез, артерии, потология, Вена, лимфа, кистоз, портоковаль.*

KIRISH

Qon tomir tizimi organizmning barcha organ va to'qimalarini qon bilan ta'minlaydi. Arteriyalar, venalar va limfa tomirlari tuzilma yoki funksiyasining buzilishi turli kasalliklar rivojlanishiga sabab bo'ladi. Qon tomir patologiyalari dunyo bo'yicha o'limning yetakchi sabablaridan biri bo'lib, ularning o'z vaqtida tashxisi va davolanishi katta ahamiyatga ega.

Tomir anomaliyalari

Tomir anomaliyalari tug'ma bo'lib, embrional rivojlanishning buzilishi natijasida yuzaga keladi.

Arterial anomaliyalar

Arteriyalarning tug'ma yo'qligi (ageneziya)

Qo‘shaloq arteriyalar

Arteriyalarning noto‘g‘ri joylashuvi

Arterio-venoz fistulalar (AVF)

Venoz anomaliyalar

Tug‘ma varikoz kengayishlar

Venalarning hipoplaziyasi yoki aplaziyasi

Portokaval shuntlar

Limfa tomir anomaliyalari

Limfangiektaziya

Limfa tomirlarining tug‘ma yetishmovchiligi

Kistoz limfangiomalari

Klinik ahamiyati: shishlar, qon aylanish buzilishi, trofik o‘zgarishlarga olib keladi.

Arterial gipertenziya

Arterial gipertenziya (AG) — qon bosimining 140/90 mmHg va undan yuqori bo‘lishi bilan xarakterlanadi.

Etiologiya

Birlamchi (essensial) — 90–95% holat

Ikkilamchi — buyrak, endokrin, yurak kasalliklari fonida

Patogenez

Renin–angiotenzin–aldosteron tizimining faollashishi

Simpato-adrenal tizimning kuchayishi

Tomir devorining qalinlashishi

Tuz va suyuqlikning ushlanib qolishi

Asoratlar

Yurak gipertrofiyasi

Insult

Miokard infarkti

Buyrak yetishmovchiligi

Ateroskleroz

Ateroskleroz — arteriyalarning intima qatlamida lipidlar, xolesterin, tolali to‘qima to‘planishi natijasida blyashkalar hosil bo‘lishi.

Patogenezning bosqichlari

Endotelial shikast

LDL to‘planishi

Makrofaglar infiltratsiyasi – “ko‘pik hujayralari”

Tolali qopqoq hosil bo‘lishi

Blyashkaning yirtilanishi yoki tromboz

Klinik oqibatlar

Koronar yurak kasalligi

Miokard infarkti

Insult

Oyoq arteriyalarining obliteratsiyasi

Anevrizmalar

Anevrizma — tomir devorining mahalliy kengayishi.

Turlari

Arterial (ko‘proq aorta anevrizmasi)

Venoz (kavernoz sinus anevrizmasi)

Yolg‘on anevrizma (hematoma bilan bog‘liq)

Sabablari

Ateroskleroz

Gipertenziya

Infeksiyalar (mikotik anevrizmalar)

Travmalar

Asoratlar

Yirtilish → massiv ichki qon ketish

Tromboz

Emboliya

Vaskulitlar

Vaskulit — tomir devorining yallig‘lanishi. Katta, o‘rta va kichik kalibrli tomirlarda rivojlanishi mumkin.

Turlari

Katta tomir vaskuliti: Takayasu arteriti, gigant xujayrali arterit

O‘rta tomir vaskuliti: Polyarteriit nodosa, Kawasaki kasalligi

Kichik tomir vaskuliti: Wegener, Churg–Strauss, IgA-vaskuliti

Patogenez

Autoimmun jarayonlar, infeksiyalar, immun komplekslar to‘planishi.

Belgilari

Isitma

Tomirlar bo‘ylab og‘riq

Gemorragik toshmalar

Organ ishemiyasi

Vena tomirlari patologiyasi

Varikoz kengayish

Venoz klapanlar yetishmovchiligi

Oyoqlarda shish, og‘riq, ko‘karishlar

Tromboz va tromboflebit

Tromb hosil bo‘lishi

Yallig‘lanish belgilari

Asorati: o‘pkaga emboliya

Surunkali venoz yetishmovchilik

Trofik yaralar

Oyoqning pigmentatsiyasi, shishlar

Limfa tomirlari patologiyasi

Limfostaz

Limfa oqimining buzilishi natijasida shishlar.

Elefantiaz

Limfa drenaji og‘ir buzilganda oyoq-qo‘llarning juda kattalashishi.

Limfangit

Limfa tomirlarining yallig‘lanishi.

Tomir o‘smalari

Yaxshi sifatli o‘smalar

Gemangioma: kapillyar, kaverno

Limfangioma

Yomon sifatli o‘smalar

Angiosarkoma

Kaposhi sarkomasi

Patogenez

Tomir endoteliysining proliferatsiyasi, genetik mutatsiyalar, viruslar (masalan, HHV-8 – Kaposhi sarkomasi).

XULOSA

Qon tomir tizimi patologiyalari organizmda qon aylanishining buzilishiga, organ ishemiyasiga, hayot uchun xavfli holatlarga olib keladi. Ularning o‘z vaqtida aniqlanishi, sababini aniqlash va kompleks davolash usullarini qo‘llash zamonaviy tibbiyot oldidagi muhim vazifalardan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Kumar, Abbas, Aster. Robbins Basic Pathology. 11th Edition. Elsevier, 2023.
2. Hall J.E. Guyton and Hall Textbook of Medical Physiology. 14th Edition. Elsevier, 2021.
3. Libby P., Bonow R.O., Mann D.L., et al. Braunwald’s Heart Disease: A Textbook of Cardiovascular Medicine. 12th Edition. 2021.
4. Lippincott’s Illustrated Reviews: Pathology. 3rd Edition, 2022.
5. WHO Cardiovascular Disease Reports, 2020–2023.
6. European Society of Cardiology (ESC) Guidelines, 2022.
7. Harrison. Principles of Internal Medicine. 21st Edition. McGraw-Hill, 2022.